

Αρ. Φακ: 11.17.01.36

22/06/2004

Ενώπιον: Χριστόδουλου Τσέλεπου - Προέδρου  
Κωστή Ευσταθίου - Μέλους  
Λεόντιου Περικλέους - Μέλους

**Δικηγόροι Καταγγελλομένων:**

1. κ. Πολυβίου για Τράπεζα Κύπρου Λτδ
2. κ. Παπαευσταθίου για Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα Λτδ
3. κ. Γεωργιάδης για Ελληνική Τράπεζα Λτδ

---

**Ο ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΝΟΜΟΣ 207/89 ΚΑΙ  
ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΤΙΚΟΙ Ν. 111(Ι)/99, Ν.87(Ι)/2000 ΚΑΙ Ν.155(Ι)/2000  
Αυτεπάγγελτη έρευνα για πιθανή ομοιομορφία στις χρεώσεις των εμπορικών  
τραπεζών**

**ΑΠΟΦΑΣΗ**

---

Αναφορικά με τον περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμο του 1989, όπως έχει τροποποιηθεί μέχρι σήμερα, και

αναφορικά με την αυτεπάγγελτη έρευνα της Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού για πιθανή ομοιομορφία στις τραπεζικές χρεώσεις, κατά παράβαση των άρθρων 4 και/ή 6 του περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμου 1989, όπως έχει τροποποιηθεί μέχρι σήμερα,

η Επιτροπή κατά τη συνεδρία της στις 22 Ιουνίου 2004 εξέδωσε την ακόλουθη απόφαση

## **1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ**

Στις 19.02.2002 η Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού (εφεξής ΕΠΑ) αποφάσισε να διεξάγει αυτεπάγγελτη έρευνα με σκοπό να διαπιστωθεί κατά πόσο υπάρχει οποιαδήποτε παράβαση των άρθρων 4 και/ή 6 του περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμου 207(Ι)/89, όπως έχει τροποποιηθεί μέχρι σήμερα (εφεξής ο Νόμος), στον τομέα των τραπεζικών χρεώσεων.

Η απόφαση αυτή λήφθηκε αφού η ΕΠΑ συνεκτίμησε όλα τα ευρήματα αυτής της αυτεπάγγελτης έρευνας, τα οποία μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν αριθμό εγγράφων, όπως πρακτικά συνεδριάσεων και εσωτερική αλληλογραφία των τραπεζών, τα οποία έγγραφα λήφθηκαν κατά τη διάρκεια αιφνιδίων επί τόπου ελέγχων που πραγματοποιήθηκαν από την Υπηρεσία της ΕΠΑ, καθώς και από τις απαντήσεις των εμπλεκόμενων τραπεζών στα ερωτηματολόγια που απεστάλησαν από την Υπηρεσία της Επιτροπής προς αυτές.

## **2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ**

Στην Κύπρο, κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας, στον τομέα των τραπεζικών υπηρεσιών, λειτουργούσαν 8 συνολικά τραπεζικά ιδρύματα μαζί με τα διάφορα συνεργατικά ιδρύματα. Επιπρόσθετα, κατά την ίδια περίοδο, υπήρχε και αριθμός υπεράκτιων (offshore) τραπεζικών μονάδων, οι οποίες, μπορούσαν να προσφέρουν περιορισμένες τραπεζικές υπηρεσίες στην κυπριακή αγορά.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι, ο τραπεζικός τομέας εξήλθε από μια μακρά περίοδο ελεγχόμενων επιτοκίων την 1/1/2001, με την κατάργηση της νομοθεσίας που καθόριζε το ανώτατο επιτόκιο. Ο δια νόμου καθορισμός του ανώτατου επιτοκίου, περιόριζε τα πλαίσια ανταγωνιστικών κινήσεων των τραπεζών και τις υποβοηθούσε στο να έχουν ομοιόμορφες χρεώσεις.

Σημειώνεται επίσης ότι ένα άλλος σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει τις εμπορικές τράπεζες στην Κύπρο, είναι το μισθολόγιο των υπαλλήλων τους, το οποίο

έχει ανελαστικό χαρακτήρα λόγω του ότι αποτελεί προϊόν διαπραγμάτευσης μεταξύ των τραπεζών και της συντεχνίας των τραπεζικών υπαλλήλων.

Ο εν λόγω τομέας κυριαρχείται από τρεις κυπριακές τράπεζες οι οποίες συνολικά κατέχουν γύρω στο [...] της αγοράς. Ένα άλλο χαρακτηριστικό αυτού του τομέα είναι οι φραγμοί εισόδου που υπάρχουν στην εισδοχή νέων ανταγωνιστών στην αγορά. Η διείσδυση νέων εμπορικών τραπεζών καθίσταται δύσκολη λόγω της παραδοσιακής επικράτησης των τριών μεγαλύτερων κυπριακών τραπεζών και αυτό φαίνεται από τα μικρά ποσοστά ελέγχου της αγοράς που κατέχουν οι μη κυπριακές τράπεζες καθώς και η Universal Bank Ltd, η ο οποία είναι καινούργια τράπεζα.

Μια πιθανή επιθετική τιμολογιακή πολιτική από μέρους μιας νέας τράπεζας περιορίζεται από τα ανελαστικά έξοδα, κυρίως μισθολόγιο, με τα ποία επιβαρύνεται λόγω των εργοδοτικών συμβάσεων που υπάρχουν μεταξύ των τραπεζών και της Συντεχνίας Τραπεζικών Υπαλλήλων Κύπρου, καθώς και του μεγάλου δικτύου καταστημάτων που διατηρούν οι πλείστες τράπεζες σε όλη την Κύπρο.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι τα κίνητρα των εμπορικών τραπεζών για επιθετική τιμολογιακή πολιτική πιθανόν να περιορίζονται λόγω του ότι η μεταπήδηση πελατών από μια τράπεζα σε άλλη καθίσταται δύσκολη λόγω (α) της πολυπλοκότητας και των κόστων που συνεπάγεται το κλείσιμο των διαφόρων λογαριασμών και δανείων με μια τράπεζα και (β) της μικρής πιθανής ωφέλειας που μπορεί να προκύψει από μια τέτοια ενέργεια.

Η κατακόρυφη πτώση του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου και η μείωση της επενδυτικής δραστηριότητας κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας, προκάλεσαν σοβαρά προβλήματα στον τραπεζικό τομέα. Οι αποπληρωμές των δανείων που είχαν ήδη δοθεί, και ειδικότερα αυτών για επενδυτικούς σκοπούς, επέφεραν σημαντικές απώλειες για τις τράπεζες, ειδικότερα στις περιπτώσεις όπου οι εγγυήσεις των εν λόγω δανείων ήταν μετοχές και άλλες κινητές αξίες οι οποίες επηρεάστηκαν αρνητικά από την πτώση στο Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου.

### 3. ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Η διεξαχθείσα έρευνα αρχικά αφορούσε όλους τους τραπεζικούς οργανισμούς, ενώ σε μεταγενέστερο στάδιο, η Επιτροπή με ενδιάμεση απόφαση της αποφάσισε να επικεντρωθεί μόνο στις ακόλουθες τράπεζες:

- (α) Τράπεζα Κύπρου Λτδ
- (β) Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα Λτδ
- (γ) Ελληνική Τράπεζα Λτδ

Η Τράπεζα Κύπρου Λτδ έχει δυναμική παρουσία στην Κύπρο και οι τραπεζικές δραστηριότητες της επεκτείνονται σε Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, Αυστραλία και Channel Islands. Η Τράπεζα Κύπρου Λτδ, και οι θυγατρικές της εταιρείες προσφέρουν ένα ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών που περιλαμβάνει κυρίως τραπεζικές υπηρεσίες, χρηματοδοτήσεις, φάκτορινγκ, ασφάλειες γενικού κλάδου και ζωής, χρηματοεπενδυτικές υπηρεσίες, διαχείριση αμοιβαίων κεφαλαίων και υπηρεσίες θεματοφυλακής. Το Συγκρότημα Τράπεζας Κύπρου λειτουργεί<sup>1</sup> μέσω 272 σημείων εξυπηρέτησης, από τα οποία 181 λειτουργούν στην Κύπρο, 75 στην Ελλάδα, 7 στο Ηνωμένο Βασίλειο, 8 στην Αυστραλία και ένα στα Channel Islands. Επιπλέον, η Τράπεζα Κύπρου λειτουργεί Γραφεία Αντιπροσωπείας στις ΗΠΑ, Καναδά, Νότιο Αφρική, Ρωσία και Ρουμανία. Το Συγκρότημα Τράπεζας Κύπρου Λτδ εργοδοτούσε, κατά το 2002, 5.518 άτομα διεθνώς.<sup>2</sup>

Η Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα Λτδ είναι ένας μεγάλος χρηματοοικονομικός οργανισμός στην Κύπρο, με σημαντική παρουσία στην Ελλάδα και εργασίες στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Αυστραλία. Η Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα Λτδ, μέσω των θυγατρικών της προσφέρει ένα ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών που περιλαμβάνει κυρίως τραπεζικές υπηρεσίες, χρηματοδοτήσεις, φάκτορινγκ, ασφάλειες γενικού κλάδου και ζωής, χρηματοεπενδυτικές υπηρεσίες. Ο Όμιλος Λαϊκής εργοδοτούσε 3425 άτομα κατά το 2002.<sup>3</sup>

---

<sup>1</sup> Ετήσιο Δελτίο 2002

<sup>2</sup> Ετήσιο Δελτίο 2002

<sup>3</sup> Ετήσια Έκθεση 2002

Η Ελληνική Τράπεζα Λτδ είναι επίσης ένας αρκετά μεγάλος χρηματοοικονομικός οργανισμός στην Κύπρο, με παρουσία στην Ελλάδα και Γραφεία Αντιπροσωπείας στο Ηνωμένο Βασίλειο, Ρωσία και Νότιο Αφρική. Οι υπηρεσίες που παρέχονται καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών που περιλαμβάνει τραπεζικές υπηρεσίες, χρηματοδοτήσεις, ασφάλειες γενικού κλάδου και ζωής, υπηρεσίες θεματοφυλακής και χρηματοεπενδυτικές υπηρεσίες. Το Συγκρότημα Ελληνικής Τράπεζας λειτουργεί 87 καταστήματα παγκύπρια.<sup>4</sup>

#### **4. Η ΕΡΕΥΝΑ**

Κατά τη συνεδρία της ΕΠΑ στις 19/2/2002, η ΕΠΑ αποφάσισε τη διεξαγωγή αυτεπάγγελτης έρευνας για πιθανή ομοιομορφία στις τραπεζικές χρεώσεις κατά παράβαση της σχετικής νομοθεσίας, λόγω του μεγάλου αριθμού παραπόνων και προφορικών καταγγελιών από καταναλωτές που υποβάλλονταν στην ΕΠΑ. Βάσει της πιο πάνω απόφασης, η ΕΠΑ έδωσε σχετικές οδηγίες προς την Υπηρεσία για τη διεξαγωγή σχετικής έρευνας.

Το Μάρτιο του 2002, η Υπηρεσία ζήτησε από όλες τις εμπορικές τράπεζες πληροφορίες σχετικά με τις χρεώσεις που επιβάλλουν. Οι εμπορικές τράπεζες ανταποκρίθηκαν στο αίτημα της Υπηρεσίας για υποβολή των αιτούμενων πληροφοριών. Πέραν των πιο πάνω, ζητήθηκαν επιπρόσθετα στοιχεία τα οποία δόθηκαν στην Υπηρεσία μέχρι το Σεπτέμβριο του 2002.

Με οδηγίες της ΕΠΑ, στις 14 Μαΐου 2002 η Υπηρεσία διενήργησε έρευνα στα γραφεία του Συνδέσμου Εμπορικών Τραπεζών Κύπρου, κατά την οποία δεν βρέθηκαν οποιαδήποτε στοιχεία που να αποδεικνύουν την ύπαρξη συνεννόησης ή συμφωνίας μεταξύ των εμπορικών τραπεζών.

Στο αμέσως επόμενο διάστημα, η Υπηρεσία επεξεργάστηκε και αξιολόγησε όλα τα στοιχεία που είχαν σταλεί από τις τράπεζες μέσω των ερωτηματολογίων που τους απέστειλε η Υπηρεσία. Κατά τη συνεδρία της ΕΠΑ στις 17 Μαρτίου 2003,

---

<sup>4</sup> Ετήσια έκθεση 2002

συζητήθηκαν τα μέχρι τότε ευρήματα της έρευνας που διεξαγόταν αναφορικά με την πιθανή ομοιομορφία στις τραπεζικές χρεώσεις και αποφασίσθηκε όπως ερευνηθεί περαιτέρω ο τομέας των επιτοκίων καταθέσεων, δανεισμού και οι λοιπές τραπεζικές χρεώσεις που επιβάλλουν οι τράπεζες. Περαιτέρω, η ΕΠΑ αποφάσισε, με βάση τις εξουσίες που της παρέχει το άρθρο 25 του Νόμου, όπως διεξαχθεί επί τόπου έρευνα στα κεντρικά γραφεία της Τράπεζας Κύπρου Λτδ, Λαϊκής Κυπριακής Τράπεζας Λτδ και Ελληνικής Τράπεζας Λτδ.

Κατά τις επί τόπου έρευνες στα γραφεία των πιο πάνω τραπεζών, η Υπηρεσία της Επιτροπής περισυνέλεξε σειρά εγγράφων, πρακτικών και άλλα σημαντικά στοιχεία. Ακολούθως η Υπηρεσία απέστειλε δύο νέα ερωτηματολόγια προς τις εμπορικές τράπεζες τα οποία αφορούσαν μεταξύ άλλων, τα επιτόκια εμπρόθεσμων καταθέσεων, δανεισμού και δικαιωμάτων ενοικιαγοράς.

Μετά το πέρας της αξιολόγησης όλων των στοιχείων που περισυνέλεξε η Υπηρεσία από τις επί τόπου έρευνες, αλλά και των απαντήσεων των τραπεζών στα ερωτηματολόγια που απέστειλε η Υπηρεσία, συντάχθηκε σχετική έκθεση από την Υπηρεσία η οποία υποβλήθηκε ενώπιον της Επιτροπής.

#### **4.1. Ανάλυση Στοιχείων τα οποία λήφθηκαν κατά το αρχικό στάδιο της έρευνας (Φεβ. Έως Σεπ. 2002)**

Η συλλογή στοιχείων έγινε αρχικά μέσω ερωτηματολογίου το οποίο εστάλη στις 8 εμπορικές τράπεζες καθώς και στην Κεντρική Συνεργατική Τράπεζα, το οποίο αφορούσε όλες τις τραπεζικές χρεώσεις ήτοι, τα επιτόκια καταθέσεων, τα επιτόκια δανεισμού και τις χρεώσεις για άλλες υπηρεσίες π.χ. αγορά / πώληση ξένου συναλλάγματος, πιστώσεις για εξαγωγές και εισαγωγές, εγγυητικές, έκδοση επιταγών και πιστωτικών καρτών κ.α.

Από την αρχική μελέτη και αξιολόγηση των στοιχείων που λήφθηκαν προκύπτουν διάφορα σημαντικά ευρήματα τα οποία έχουν ως ακολούθως:

Το μερίδιο αγοράς που κατέχει η κάθε μία από τις εμπορικές τράπεζες, υπολογισμένα από τις ίδιες, έχουν ως εξής:

ΜΕΡΙΔΙΟ ΑΓΟΡΑΣ (%)

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ	[.....]*
ΛΑΙΚΗ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΤΔ	[.....]
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΤΔ	[.....]
ΑΛΦΑ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΤΔ	[.....]
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	[.....]
ARAB BANK	[.....]
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	[.....]
ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[.....]
UNIVERSAL BANK LTD	[.....]

(\* Το μερίδιο της Τράπεζας Κύπρου σύμφωνα με δικούς της υπολογισμούς, ανέρχεται στο [.....]% αν εξαιρεθούν τα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα)

Από την εξέταση και αξιολόγηση των επιτοκίων καταθέσεων που προσφέρουν οι υπό εξέταση τράπεζες, διαπιστώθηκε σε ορισμένες περιπτώσεις ομοιομορφία μεταξύ των εν λόγω επιτοκίων, ενώ σε άλλες περιπτώσεις παρατηρήθηκε μικρή απόκλιση μεταξύ των εν λόγω επιτοκίων.

Τα επιτόκια για τις διάφορες κατηγορίες δανείων, π.χ. προσωπικά, για μικροεπιχειρήσεις κ.α., κυμαίνονταν επίσης περίπου στα ίδια επίπεδα.

Μερικές από τις εμπορικές τράπεζες, παρουσίαζαν τα επιτόκια καταθέσεων και δανεισμού που παρείχαν υπό τη μορφή απόλυτων αριθμών, ενώ σε άλλες περιπτώσεις τα παρουσίαζαν υπό μορφή Βασικού Επιτοκίου Συν το Περιθώριο. Τα περιθώρια αυτά κυμαίνονταν περίπου στα ίδια επίπεδα, ενώ σε πολλές περιπτώσεις ήταν ακριβώς τα ίδια.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το εν λόγω περιθώριο που προστίθεται από τις εμπορικές τράπεζες στο Βασικό Επιτόκιο το οποίο καθορίζει η Κεντρική Τράπεζα, κυμαινόταν από ελάχιστο σε μέγιστο, ανάλογα της αξιολόγησης του πελάτη ή της εξασφάλισης του δανείου. Σχετικά με τις πιο πάνω χρεώσεις, όλες οι Τράπεζες υπερτόνισαν το

γεγονός ότι στη χρέωση λαμβάνονται υπόψη ο πιστωτικός κίνδυνος και η φερεγγυότητα του πελάτη.

Όσον αφορά τις χρεώσεις για τις διάφορες άλλες υπηρεσίες που προσφέρουν οι τράπεζες, παρουσιάστηκε επίσης μια έντονη ομοιομορφία μεταξύ τους.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι, όλες οι τράπεζες ανέφεραν ότι οι χρεώσεις τους διαφοροποιούνται από καιρό σε καιρό, έχοντας υπόψη τις συνθήκες της αγοράς, τις διαφοροποιήσεις στα έξοδα τους (βασικό μισθολόγιο) και την πιο γενική στρατηγική της διεύθυνσης της κάθε τράπεζας.

Αναφορικά με το θέμα, κατά πόσο οι χρεώσεις διαφοροποιούνται σε σχέση με νομικά ή φυσικά άτομα και μικρές ή μεγάλες επιχειρήσεις όλες οι τράπεζες απάντησαν ότι κάποιες χρεώσεις είναι σταθερές για όλους τους πελάτες, ενώ κάποιες άλλες μπορούν να διαφοροποιηθούν ανάλογα με τον πελάτη από εξουσιοδοτημένους μόνο υπαλλήλους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι περισσότερες τράπεζες υπέδειξαν στην απαντητική επιστολή τους ότι **‘.....τόσο στον τομέα των Ιδιωτών όσο και στον τομέα των Επιχειρήσεων οι τιμολογήσεις δεν μπορούν να αγνοούν το γενικότερο επίπεδο των επιτοκίων και χρεώσεων που επικρατούν στην αγορά. Κατά συνέπεια, τα επιτόκια και χρεώσεις των διαφόρων τραπεζών δεν αναμένεται να παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις όπου τα προσφερόμενα από τις τράπεζες προϊόντα είναι ομοιόμορφα’**.

Από την πιο πάνω ανάλυση των στοιχείων που δόθηκαν είναι φανερό ότι οι χρεώσεις των εμπορικών τραπεζών ήταν αρκετά ευθυγραμμισμένες, παρά τις κάποιες μικρές διαφοροποιήσεις που παρουσιάζουν ορισμένες από αυτές.

Το ζητούμενο της έρευνας αυτής ήταν το κατά πόσο η πιθανή ομοιομορφία στις χρεώσεις των εμπορικών τραπεζών η οποία με βάση τα πιο πάνω στοιχεία φαίνεται να υπάρχει, είναι αποτέλεσμα σύμπραξης μεταξύ των τραπεζών ή αποτέλεσμα της παράλληλης συμπεριφοράς των τραπεζών που απορρέει από τις γενικότερες συνθήκες της αγοράς και του ανταγωνισμού που επικρατεί στον τομέα.



## **4.2 Αιφνίδια Επί Τόπου Έρευνα**

Στις 20 Μαρτίου 2003 διεξήχθη ταυτόχρονη έρευνα στα κεντρικά γραφεία της Τράπεζας Κύπρου Λτδ και της Λαϊκής Κυπριακής Τράπεζας Λτδ, και στις 26 Μαρτίου στα γραφεία της Ελληνικής Τράπεζας Λτδ.

Τα πιο σημαντικά έγγραφα που εξετάστηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας ήταν τα πρακτικά των συνεδριάσεων επιτροπών από τα οποία προέκυψαν και τα κυριότερα στοιχεία. Άλλα έγγραφα που εξετάστηκαν ήταν οι εγκύκλιοι που εκδίδονται από τη διοίκηση της κάθε τράπεζας σε σχέση με τις χρεώσεις και τα πρακτικά του Συνδέσμου Εμπορικών Τραπεζών.

### **4.2.1 Έρευνα στα Γραφεία της Τράπεζας Κύπρου (20/03/03)**

Από τα έγγραφα που περισυνέλεξε η Υπηρεσία προκύπτουν τα ακόλουθα σημαντικά στοιχεία:

#### **(1) ‘Πρακτικά Επιτροπής Προέδρου 5/11/01**

*Απόφαση*

*1. Στρατηγική Κατεύθυνση*

*(β) το ενδεχόμενο προώθησης των δανείων ενοικιαγοράς έναντι τραπεζικών δανείων*

*.....Η τελική απόφαση για την στρατηγική κατεύθυνση που θα ακολουθήσει ο ΟΧΤΚ (Οργανισμός Χρηματοδοτήσεων Τράπεζας Κύπρου) θα πρέπει να ληφθεί εν πάσει περιπτώσει εντός των προσεχών 2-3 εβδομάδων και να τηρηθεί ενήμερος ο Διοικητής ο οποίος θα δώσει και την τελική έγκριση. Ακολούθως θα γίνουν επαφές με τους άλλους χρηματοδοτικούς οργανισμούς ούτως ώστε να διασφαλισθεί ότι δεν θα ακολουθήσει πόλεμος τιμών (price war). Οι επαφές δεν θα αφορούν τον τομέα corporate.’*

#### **(2) ‘Σημείωμα από Βάσο Σιαρλή, Γ.Δ. Συγκροτήματος Τομέα Ιδιωτών και Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων προς Ν. Σπαρσή, Δ. Retail Διοίκησης, ημ 24.10.01**

*Θέμα: Επιτόκια Πιστωτικών Καρτών*

*.... Ενόψη των πιο πάνω και την πιθανή ανακοίνωση περαιτέρω μείωσης των βασικών επιτοκίων εισηγούμαι όπως κατόπιν συνεννόησης με τις άλλες Τράπεζες (όσον αφορά το (α)(οι πελάτες να ενημερωθούν) και (β) (η περίοδος που θα καθορισθεί να είναι τουλάχιστον 6 μήνες αλλά (η Κεντρική ) θα*

προτιμούσαν περίοδο 12 μηνών) να αποφασίσουμε σύντομα πως θα καθορίσουμε την πολιτική μας επί του θέματος και επίσης πως θα πρέπει να ανταποκριθούμε σε περίπτωση που ανακοινωθεί νέα μείωση επιτοκίου π.χ. σε 1 εβδομάδα, ή σε 1 μήνα ή σε 2 μήνες ή μέσα στο πρώτο τρίμηνο του 2002.

*Παρακαλώ όπως το θέμα συζητηθεί διεξοδικά με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και υποβληθεί εισήγηση εντός της εβδομάδας.'*

#### **4.2.2 Εγκύκλιος Τράπεζας Κύπρου προς Περιφερειακούς Διευθυντές από τον Δ. του Retail Banking κ. Ν. Σπαρσή προς τους Περιφερειακούς Διευθυντές Δικτύου Καταστημάτων, ημερομηνίας 15.02.02:**

*‘Μετά από συνεννόηση που έγινε με τα Treasury των εμπορικών τραπεζών αναμένεται ότι το μέγιστο των επιτοκίων για εμπρόθεσμες καταθέσεις (ανάλογα με τη διάρκεια τους) θα διαμορφωθεί ως ακολούθως:*

*Διάρκεια 3 μήνες: [...]%*

*Διάρκεια 6 μήνες: [...]%*

*Διάρκεια 12 μήνες: [...]%*

#### **4.2.3 Έρευνα στα Γραφεία της Λαϊκής Τράπεζας (20/03/03)**

Από τα έγγραφα που περισυνέλεξε η Υπηρεσία προκύπτουν τα ακόλουθα σημαντικά στοιχεία:

##### **(1) ‘Πρακτικά Επιτροπής Τιμολόγησης ημερομηνίας 14.01.02**

*Θέμα: Επιστολή Δ. Α.Χ (Διευθυντή Λαϊκή Χρηματοδοτήσεις) ημ. 10.01.02 αναφορικά με τα νέα δικαιώματα Ενοικιαγοράς/ Leasing*

*Στην επιτροπή παρουσιάστηκαν τα νέα μειωμένα δικαιώματα ενοικιαγοράς/ Leasing. Ουσιαστικά τα τέλη είναι το προϊόν συμφωνίας μεταξύ της Τράπεζας μας και της Ελληνικής και της Τράπεζας Κύπρου.’*

*.....Το μέλος της επιτροπής Τάκης Φειδίας ανέλαβε να επικοινωνήσει με την Τ.Κ. για να τους μεταπείσει (ώστε η μείωση να είναι μικρότερη). Έγινε η προσπάθεια χωρίς αποτέλεσμα.*

*Τα μέλη της Επιτροπής δεν είχαν άλλη επιλογή παρά να εγκρίνουν τις προτεινόμενες μειώσεις.’*

**(2) Έπιστολή Λ. Λαϊκή Χρηματοδοτήσεις, ημ. 30/01/02 προς Πρόεδρο Επιτροπής Τιμολόγησης**

*Θέμα: Νέα Δικαιώματα Ενοικιαγοράς / Leasing – πρακτικά 14/01/02*

*.....Θα ήταν καλύτερα η μείωση του επιτοκίου για καινούργια αυτοκίνητα να ήταν μεγαλύτερη π.χ. στο [...] % και η μείωση για τα μεταχειρισμένα μικρότερη π.χ. στο [...] %. Αυτό δεν έγινε κυρίως λόγω του ότι ο Διευθυντής του ΟΧΤΚ (Οργανισμού Χρηματοδοτήσεων Τράπεζας Κύπρου) πιστεύει ότι πρέπει να διατηρηθεί η διαφορά του [...] % .....*

*..... Γενικά η θέση της Τράπεζας Κύπρου ήταν να επιφέρει μεγάλες μειώσεις. Στο τέλος μετά από δικές μας πιέσεις, οι μειώσεις που θα γίνουν είναι πολύ μικρότερες και πολύ κοντύτερα στις θέσεις της Λ.Χ. (Λαϊκή Χρηματοδοτήσεις).’*

**4.3.3 Έρευνα στα Γραφεία της Ελληνικής Τράπεζας (26/03/03)**

Από τα έγγραφα που περισυνέλεξε η Υπηρεσία προκύπτουν τα ακόλουθα σημαντικά στοιχεία:

**(1) Έσωτερικό Σημείωμα ημερομηνίας 10/06/02 από κ. Γλ. Μαύρο, Βοηθό Γ.Δ. προς κ. Π. Γαλανό, Πρόεδρο και Πρώτον Εκτελεστικό Διευθυντή, μέσω κ. Γ. Επαμεινώνδου, Πρώτου Γενικού Διευθυντή**

*Θέμα: Καταθετικά Επιτόκια σε Κυπριακές Λίρες*

*“Λόγω της επικρατούσας κατάστασης στο θέμα των επιτοκίων, εδώ και κάποιο χρονικό διάστημα οι πληροφορίες μας αναφέρουν ότι η Τράπεζα Κύπρου θα ανακοινώσει στον τύπο την ερχόμενη Πέμπτη, 13 Ιουνίου 2002 διαφοροποίηση των καταθετικών επιτοκίων τόσο σε λογαριασμούς προειδοποίησης όσο και σε λογαριασμούς γραμματίων. Αν και η ανακοίνωση θα είναι γενικής φύσεως και δεν θα αναφέρει πτώση των επιτοκίων για εννόητους λόγους – όπως ο επισυναπτόμενος πίνακας – θα καλούνται οι πελάτες να επικοινωνούν με τα καταστήματα τους για τη σχετική ενημέρωση. Παρόμοια ανακοίνωση θα εκδώσει στον τύπο η Λαϊκή Τράπεζα στις 17 Ιουνίου 2002 και προτείνουμε όπως η Ελληνική προχωρήσει με έκδοση παρόμοιας ανακοίνωσης στις 18 Ιουνίου 2002.*

*Αναφέρουμε ότι με τις Τράπεζες που έχουμε μιλήσει υπάρχει αντίληψη ότι συνηγορούν στην πιο πάνω προτεινόμενη μείωση και όλες εκτός από την Alpha Bank θα ακολουθήσουν με παρόμοιες ανακοινώσεις στον τύπο.*

*Η θέση μας σαν Ελληνική Τράπεζα είναι να εξασκηθεί πίεση (και προς αυτήν την κατεύθυνση ενεργούμε) προς την Alpha Bank για παρόμοια ανακοίνωση με τις υπόλοιπες τράπεζες.*

*Επίσης αναφέρω ότι υπάρχει η κατ' αρχήν συμφωνία και των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων προς κάποια μείωση των επιτοκίων αλλά είναι αμφίβολο αν θα προχωρήσουν με ανακοίνωση στον τύπο.*

.....

*Αντιλαμβάνεστε ότι το θέμα χρειάζεται πολύ λεπτό χειρισμό ένεκα του γεγονότος ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει δείξει πολλή ευαισθησία στο θέμα χρεώσεων των πελατών από τις Εμπορικές Τράπεζες και σε καμία περίπτωση δεν θα θέλαμε να παρουσιαστεί η πιο πάνω πρόταση σαν προσυμφωνία με τις άλλες Τράπεζες.'*

(2) Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο που βρέθηκε στην κατοχή της Ελληνικής Τράπεζας Λτδ ήταν και ο πίνακας επιτοκίων Εμπρόθεσμων καταθέσεων και καταθέσεων υπό προειδοποίηση της Τράπεζας Κύπρου Λτδ. Το εν λόγω έγγραφο περιείχε όλα τα ανώτατα επιτόκια που θα πρόσφερε η Τράπεζα Κύπρου για εμπρόθεσμες καταθέσεις και καταθέσεις υπό προειδοποίηση. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι το εν λόγω έγγραφο εστάλη (με φαξ) στις 23 Μαΐου 2002 από το τμήμα Retail Banking της Τράπεζας Κύπρου και ακολούθως προωθήθηκε από το γραφείο του Περιφερειακού Διευθυντή της Ελληνικής Τράπεζας (22751258) σε άλλο προορισμό. Περαιτέρω, κάτω από τους πιο πάνω πίνακες το έγγραφο αυτό περιείχε τις ακόλουθες χειρόγραφες σημειώσεις:

*«31/05/2002 – BOC (Τράπεζα Κύπρου) will announce on 13/6 via daily newspapers that i.rates (επιτόκια) are amended as above and customers are called upon to communicate with branches. Same will be followed by CPB (Λαϊκή Τράπεζα)»*

#### **4.3 Ανακοινώσεις Τραπεζών**

Σύμφωνα με τα έγγραφα που απεκόμισε η Υπηρεσία από την Ελληνική Τράπεζα Λτδ αναφορικά με τις δημοσιεύσεις στον τύπο για τα επιτόκια εμπρόθεσμων καταθέσεων, βρίσκονται και οι ανακοινώσεις των εμπλεκόμενων τραπεζών, τις οποίες η Υπηρεσία της ΕΠΑ εξασφάλισε από τις εκδόσεις ημερήσιου τύπου κατά την εν λόγω περίοδο.

Όπως καθορίζεται στο Εσωτερικό Σημείωμα ημερομηνίας 10/06/02 που περισυνέλεξε η Υπηρεσία της ΕΠΑ από την Ελληνική Τράπεζα, οι τράπεζες προέβησαν στις εν λόγω ανακοινώσεις. Ανακοινώσεις με παρόμοιο λεκτικό, έγιναν και στον ημερήσιο τύπο κατά τις 13 Ιουνίου από την Τράπεζα Κύπρου, και στις 18 Ιουνίου από τη Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα Λτδ και την Ελληνική Τράπεζα Λτδ.

#### **4.4 Περαιτέρω έρευνα**

Στις 20 Μαρτίου 2003, η Υπηρεσία απέστειλε ερωτηματολόγιο προς τις εμπορικές τράπεζες που αφορούσε περαιτέρω λεπτομέρειες αναφορικά με τα επιτόκια εμπρόθεσμων καταθέσεων και τα επιτόκια δανεισμού που παρέχουν οι εμπλεκόμενες τράπεζες. Στο συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο απαιτείτο η καταγραφή των παρεχόμενων επιτοκίων ανά μήνα και η οποιαδήποτε μεταβολή αυτών από την 1/1/2001 μέχρι την ημερομηνία αποστολής του ερωτηματολογίου. Επιπρόσθετα με τα πιο πάνω, η Επιτροπή έθεσε προς τις εμπορικές τράπεζες το ερώτημα κατά πόσο έγιναν οποιεσδήποτε επαφές και/ή συνεννοήσεις με άλλη ή άλλες εμπορικές τράπεζες που αφορούσαν τον καθορισμό επιτοκίων ή άλλων χρεώσεων.

Στις 22 Απριλίου 2003, η Υπηρεσία απέστειλε νέο ερωτηματολόγιο προς τις εμπορικές τράπεζες αναφορικά με τα επιτόκια ενοικιαγοράς και πιστωτικών καρτών που παρέχουν, το οποίο είχε την ίδια μορφή με το πιο πάνω ερωτηματολόγιο το οποίο εστάλη στις 20/3/2003.

#### **4.5 Αποτελέσματα Έρευνας**

Από τις απαντήσεις των εμπορικών τραπεζών στα ερωτηματολόγια που απέστειλε η υπηρεσία καθ'όλη τη διάρκεια της έρευνας, αλλά και των εγγράφων που έχει περισυλλέξει η Υπηρεσία της ΕΠΑ κατά τις επί τόπου έρευνες, προκύπτουν τα ακόλουθα:

##### **4.5.1 Επιτόκια Καταθέσεων**

Από τις πληροφορίες που δόθηκαν από τις εμπορικές τράπεζες σχετικά με τα επιτόκια καταθέσεων, διαπιστώνεται η ύπαρξη ομοιομορφίας στα επιτόκια καταθέσεων, καθώς και στις χρονικές περιόδους κατά τις οποίες έγιναν τροποποιήσεις των εν λόγω

επιτοκίων, η οποία συνάδει πλήρως με τα όσα περιέχονται στα έγγραφα που περισυνέλεξε η Υπηρεσία κατά τις επί τόπου έρευνες της. Ιδιαίτερα αισθητή είναι η ομοιομορφία των επιτοκίων για συγκεκριμένα προϊόντα κατά την περίοδο 5/11-31/12/2001 και κατά το τέλος του 2002.

Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά τη διάρκεια του 2002 και συγκεκριμένα περί τα μέσα Ιουνίου 2002, έγιναν ανακοινώσεις από τις τρεις μεγάλες τράπεζες για αλλαγή στα επιτόκια καταθέσεων, όπως ακριβώς συμφωνήθηκε βάσει του εγγράφου της Ελληνικής Τράπεζας Λτδ ημ.10/6/02. Περαιτέρω, από τα έγγραφα που περισυνέλεξε η Υπηρεσία και τις πληροφορίες που έδωσαν οι τράπεζες, προκύπτει ότι οι τρεις μεγάλες τράπεζες προχώρησαν στην εφαρμογή των εν λόγω τροποποιήσεων.

#### **4.5.2 Επιτόκια Δανεισμού**

Παρόμοια συμπεριφορά όπως πιο πάνω παρατηρείται επίσης και στα επιτόκια δανεισμού. Κατά τις πιο πάνω περιόδους, τα επιτόκια δανεισμού όλων των εμπορικών τραπεζών καταδεικνύουν μια ομοιομορφία, ενώ ιδιαίτερη ομοιομορφία παρατηρείται στα επιτόκια δανεισμού συγκεκριμένων προϊόντων που παρέχουν οι τρεις μεγάλες τράπεζες.

#### **4.5.3 Χρεώσεις Πιστωτικών Καρτών**

Οι χρεώσεις για τις πιστωτικές κάρτες των τριών μεγαλύτερων τραπεζών, κατά τη διάρκεια του 2001, που ξεκίνησε η ελευθεροποίηση των επιτοκίων ήταν οι ίδιες με κάποιες διαφοροποιήσεις που έγιναν σε κάποιες από τις περιόδους που υπήρξε μείωση του επιτοκίου από την Κεντρική Τράπεζα, οι οποίες όμως δεν αλλάζουν βασικά το σκηνικό. Κατά τη διάρκεια, όμως του 2002 οι χρεώσεις ήταν ακριβώς οι ίδιες για τις τρεις μεγαλύτερες τράπεζες.

#### **4.5.4 Χρεώσεις Ενοικιαγοράς**

Τα επιτόκια ενοικιαγοράς των τριών μεγαλύτερων τραπεζών ήταν τα ίδια κατά τον ουσιαστικό χρόνο. Επίσης, οι οποιοσδήποτε αλλαγές από αυτές έγιναν ακριβώς κατά τις ίδιες ημερομηνίες, δηλαδή την περίοδο 13/08/01-17/09/01 και κατά ή περί το

Φεβρουάριο του 2002. Αυτά συνάδουν πλήρως με το περιεχόμενο των εγγράφων που περισυνέλεξε η Υπηρεσία από τη Λαϊκή Τράπεζα Λτδ ημ. 14/1/02 και 30/1/02. Στα εν λόγω έγγραφα καθορίζεται ρητά ότι τα συμφωνηθέντα επιτόκια είναι προϊόν συνεννόησης μεταξύ των τριών μεγαλύτερων τραπεζών. Μοναδική εξαίρεση αποτελούν οι χρεώσεις για ενοικιαγορά ηλεκτρονικών υπολογιστών από τη Λαϊκή Τράπεζα, οι οποίες παρέμειναν οι ίδιες από το τέλος του 2000 μέχρι το τέλος του 2002.

## **5. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΓΟΡΑΣ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΑΓΟΡΑ**

### **5.1. Ανάλυση Αγοράς Προϊόντος**

Όπως έχει νομολογιακά καθιερωθεί σε σειρά αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η αγορά τραπεζικών υπηρεσιών μπορεί να διαχωριστεί σε τρεις τομείς: retail banking (ιδιωτών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων), corporate banking (μεγάλων επιχειρήσεων και οργανισμούς και κυβερνήσεις) και financial services (χρηματοοικονομικές υπηρεσίες).<sup>5</sup>

Ο τομέας retail banking περιλαμβάνει προϊόντα όπως καταθέσεις, τρεχούμενους λογαριασμούς, δάνεια, πιστωτικές κάρτες, χρηματοδοτήσεις. Ο τομέας corporate banking περιλαμβάνει προϊόντα όπως καταθέσεις, τρεχούμενους λογαριασμούς, δάνεια, διεθνείς συναλλαγές, πιστώσεις εξαγωγών και εισαγωγών, χρηματοδοτήσεις, συμβουλευτικές υπηρεσίες σε σχέση με αναδιάρθρωση επιχειρήσεων, συγχωνεύσεις και εξαγορές.<sup>6</sup> Ο τομέας financial services περιλαμβάνει εμπορία μετοχών, χρεογράφων, παραγώγων και συναλλάγματος<sup>7</sup>, συμβουλές για δημοσιοποιήσεις εταιρειών, αναδοχές, διαχείριση χαρτοφυλακίων, αμοιβαία κεφάλαια.

Όπως έχουμε αναφέρει πιο πάνω, οι κατηγορίες του retail banking, του corporate banking και οι υπηρεσίες που προσφέρονται στον τομέα των financial services, συνιστούν ξεχωριστές αγορές λόγω του ότι τα προϊόντα και οι τραπεζικές υπηρεσίες

---

<sup>5</sup> Case No. M.342 – Fortis/CGER (15/1/93), Case No. Case No. M.873 Bank Austria / Credit Anstalt (11/3/97), M 1029 – Merita / Nordbanken (10/4/00)

<sup>6</sup> Case No. IV/M. 1029 – Merita / Nordbanken, Case No. COMP/M.1910 – Mertanordbanken/Unidanmark

<sup>7</sup>Case No. IV/M. 1029 – Merita / Nordbanken

που τις απαρτίζουν, στοχεύουν σε διαφορετικές κατηγορίες πελατών. Πρέπει να σημειωθεί, ότι οι πιο πάνω κατηγορίες μπορούν να διαχωριστούν περαιτέρω σε μικρότερες αγορές αναλόγως των χαρακτηριστικών των διαφόρων τραπεζικών προϊόντων και του βαθμού εναλλαξιμότητας των εν λόγω προϊόντων, τόσο από πλευράς ζήτησης αλλά και προσφοράς. Αξίζει να σημειωθεί επίσης ότι, σε σειρά αποφάσεων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε ότι η σχετική αγορά δεν ήταν απλά οι τρεις κατηγορίες που αναλύσαμε πιο πάνω, αλλά τα επιμέρους προϊόντα που αποτελούσαν μέρος των πιο πάνω κατηγοριών. Στην υπόθεση **M319 BHF/CCF/Charterhouse** (30-8-93), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάνθηκε ότι η σχετική αγορά ήταν η αγορά για επενδυτικές τραπεζικές υπηρεσίες (investment banking) και η αγορά για παράγωγα (derivative trading). Επιπλέον στην υπόθεση **Visa International** ( Case No. Comp/29.373, 24/07/02), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάνθηκε ότι η σχετική αγορά προϊόντος αποτελείτο από όλων των ειδών καρτών πληρωμών.

Προς υποστήριξη της πιο πάνω άποψης, παραπέμπουμε στην υπόθεση Case No. IV/M.342 – **Fortis/CGER**, όπου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάνθηκε ότι η κάθε κατηγορία τραπεζικών προϊόντων είναι ξεχωριστή. Συγκεκριμένα, η ευρωπαϊκή επιτροπή ανέφερε τα εξής:

*“Each banking product is distinct, but the degree of substitutability between different products is difficult to appreciate. There is no substitutability between certain banking product groups but the divisions between other are far less clear. Banks do not generally offer only one type of account or loan so there is strong linkage between the different product groups within the retail banking sector.”*<sup>8</sup>

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι οι υποθέσεις στις οποίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή περιόρισε τη σχετική αγορά στις τρεις προαναφερόμενες κατηγορίες, αφορούσαν υποθέσεις συγκεντρώσεων, όπου ρητώς δηλώθηκε ότι, παρά το ότι είναι δυνατή η περαιτέρω υποδιαίρεση της αγοράς, εντούτοις δεν θα ήταν αναγκαίο στις εν λόγω περιπτώσεις λόγω των μικρών μεριδίων αγοράς που κατείχαν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις.

---

<sup>8</sup> Case No. IV/M.342 – Fortis/CGER



Για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας, κρίνεται αναγκαίο όπως εξετασθεί περαιτέρω, η κάθε κατηγορία προϊόντων και τραπεζικών υπηρεσιών που παρέχουν οι τράπεζες, με σκοπό τη διαπίστωση κατά πόσο η σχετική αγορά μπορεί να διαχωριστεί βάσει των επιμέρους προϊόντων και τραπεζικών υπηρεσιών που προσφέρουν οι τράπεζες στην Κύπρο.

Ειδικότερα δε, θα αναλυθούν οι αγορές των καταθέσεων, δανείων, πιστωτικών καρτών, χρηματοδοτήσεων, διεθνών συναλλαγών, πιστώσεων εξαγωγών / εισαγωγών συμβουλευτικών υπηρεσιών και financial services που είναι και οι κυριότερες υπηρεσίες που προσφέρουν οι εμπορικές τράπεζες στην Κύπρο.

**5.1.1 Καταθέσεις (Retail και Corporate):** Στις αγορές του Retail και Corporate Banking υπάρχει ένα μεγάλο φάσμα προϊόντων που προσφέρεται από όλες τις εμπορικές τράπεζες. Επιπλέον, με τις κατά καιρούς ελευθεροποιήσεις<sup>9</sup> που εισήχθησαν στην εξαγωγή συναλλάγματος, καταθετικά προϊόντα μπορούν να ‘αγοραστούν’ και από τράπεζες του εξωτερικού. Παρόλο που τα διάφορα καταθετικά προϊόντα μπορούν να θεωρηθούν υποκατάστα το ένα του άλλου στην πράξη ο κάθε καταθέτης ‘αγοράζει’ το προϊόν εκείνο που ταιριάζει με τις προσδοκίες και τις οικονομικές επιδιώξεις του. Η ‘αγορά’ καταθετικών προϊόντων από τράπεζες του εξωτερικού, παρόλο που θεωρητικά είναι ελεύθερη δεν είναι και πολύ προσιτή σε όλους τους πολίτες της Κύπρου. Γενικά στην αγορά των καταθετικών προϊόντων ανταγωνίζονται όλες οι εμπορικές τράπεζες της Κύπρου με ένα μεγάλο φάσμα προϊόντων.

**5.1.2 Δάνεια (Retail και Corporate):** Όπως και πιο πάνω, οι αγορές αυτές, επίσης, χαρακτηρίζονται από ένα μεγάλο φάσμα προϊόντων που προσφέρονται από όλες τις εμπορικές τράπεζες. Επίσης δάνεια μπορούν να ‘αγοραστούν’ και από τράπεζες του εξωτερικού, όμως αυτά τα προϊόντα προϋποθέτουν εξειδικευμένες γνώσεις αφού περιλαμβάνουν συναλλαγματικούς κινδύνους που θα πρέπει να εκτιμηθούν ορθά πριν να προχωρήσει κάποιος σε αυτού του είδους τα προϊόντα. Παρόλο που και τα δανειστικά προϊόντα που υπάρχουν στην αγορά μπορούν να θεωρηθούν εναλλάξιμα,

---

<sup>9</sup> Από 1/5/2004 υπάρχει πλήρης ελευθερία στη διακίνηση κεφαλαίων

πολλά από αυτά είναι σχεδιασμένα με τέτοιο τρόπο ώστε να ανταποκρίνονται σε ειδικές ανάγκες ή κατηγορίες καταναλωτών, π.χ. στεγαστικά, λογαριασμοί παρατραβήγματος για ιδιώτες, λογαριασμοί παρατραβήγματος για επιχειρήσεις, δάνεια για μικρομεσαίες επιχειρήσεις, προσωπικά δάνεια κ.λ.π. Όλες οι εμπορικές τράπεζες προσφέρουν ανάλογο φάσμα δανειστικών προϊόντων που προσφέρονται ανάλογα με τις ανάγκες των πελατών τους.

**5.1.3 Πιστωτικές Κάρτες:** Η αγορά πιστωτικών καρτών παρουσιάζει δύο κύρια χαρακτηριστικά : (1) αποτελεί μέθοδο πληρωμών, και ανταγωνίζεται, θεωρητικά αλλά όχι, ίσως, στην πράξη, τις μεθόδους πληρωμής με επιταγές ή με μετρητά<sup>10</sup> και (2) αποτελεί μέθοδο δανειοδότησης, που όμως δεν μπορεί να αντικαταστήσει τα πιο πάνω αναφερόμενα είδη δανείων. Στην αγορά πιστωτικών καρτών οι τράπεζες έχουν να ανταγωνιστούν η μια την άλλη στο είδος κάρτας που εκδίδουν (π.χ. Visa, Mastercard, κ.λ.π.) καθώς επίσης να πείσουν τους πελάτες τους να χρησιμοποιούν τη δική τους κάρτα, και να συμφωνήσουν με τους εμπορευόμενους να αποδέχονται τις κάρτες τους. Η αγορά αυτή παρουσιάζει μεγάλο ανταγωνισμό, με τις διάφορες τράπεζες να προσφέρουν διάφορα σχέδια αμοιβών προωθώντας τους πελάτες τους σε μεγιστοποίηση της χρήσης της πιστωτικής τους κάρτας. Επίσης προσφέρονται στους καταναλωτές ‘ευκολίες αποπληρωμής’ των λογαριασμών των πιστωτικών καρτών.

**5.1.4 Χρηματοδοτήσεις:** Οι χρηματοδοτήσεις αποτελούν ένα τομέα δανειοδοτήσεων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γι’ αυτό και αποτελεί ξεχωριστό τομέα. Οι χρηματοδοτήσεις προσφέρονται ειδικά για ορισμένα, κυρίως, καταναλωτικά προϊόντα ευρείας κατανάλωσης, π.χ. αγορά αυτοκινήτου, επίπλων, ηλεκτρονικών υπολογιστών κ.λ.π. Για την αγορά αυτών των ειδών, οι τράπεζες δεν προσφέρουν άλλου είδους δάνεια και έτσι ο καταναλωτής ‘αναγκάζεται’ να χρησιμοποιήσει αυτό το τραπεζικό προϊόν. Όλες οι μεγάλες εμπορικές τράπεζες προσφέρουν χρηματοδοτήσεις με παρόμοια πολιτική (όσον αφορά τα προϊόντα για τα οποία παραχωρούνται οι χρηματοδοτήσεις).

---

<sup>10</sup> Η μεταφορά μεγάλου ποσού μετρητών θεωρείται επικίνδυνη και άβολη.

**5.1.5 Διεθνείς συναλλαγές:** Όλες οι εμπορικές τράπεζες, σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα, προσφέρουν διεθνείς συναλλαγές σε ιδιώτες και σε επιχειρήσεις, για προσωπικούς και εμπορικούς σκοπούς.

**5.1.6 Πιστώσεις για εξαγωγές / εισαγωγές:** Η υπηρεσία αυτή προσφέρεται από όλες τις εμπορικές τράπεζες και δεν υπάρχουν άλλες πηγές προσφοράς αυτής της υπηρεσίας.

**5.1.7 Συμβουλευτικές Υπηρεσίες:** Λόγω της μεγάλης ζήτησης που προέκυψε τα τελευταία χρόνια στον τομέα αυτό, οι εμπορικές τράπεζες προσφέρουν τις υπηρεσίες αυτές, στους πελάτες τους μέσα στα πλαίσια της εμπορικής τους σχέσης, πάνω σε επαγγελματική βάση με κατάλληλα στελεχωμένα τμήματα. Στον τομέα αυτό οι τράπεζες αντιμετωπίζουν ανταγωνισμό από τους μεγάλους ελεγκτικού οίκους και τα άλλα γραφεία παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών.

**5.1.8 Financial Services:** Η αγορά αυτή αφορά εμπορία μετοχών, χρεογράφων, παραγώγων και συναλλάγματος, συμβουλές για δημοσιοποιήσεις εταιρειών, αναδοχές, διαχείριση χαρτοφυλακίων και αμοιβαία κεφάλαια. Οι υπηρεσίες αυτές προσφέρονται από ένα ευρύ φάσμα εταιρειών, συμπεριλαμβανομένων και των τραπεζών (μέσω θυγατρικών εταιρειών), και τα ίδια τα προϊόντα, παρόλο που είναι όλα επενδυτικά μέσα, εντούτοις διαφέρουν μεταξύ τους λόγω διαφορετικών κινδύνων και επενδυτικών προφίλ και ως εκ τούτου η αγορά αυτών των προϊόντων δυνατόν να διαχωριστεί περαιτέρω.

Με βάση τα πιο πάνω, καθίσταται σαφές ότι, στην προκειμένη περίπτωση, η σχετική αγορά προϊόντος δεν μπορεί να περιορισθεί στις τρεις κύριες κατηγορίες τραπεζικών προϊόντων. Όπως έχει νομολογιακά καθιερωθεί σε σειρά αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, είναι δυνατός ο διαχωρισμός της σχετικής αγοράς προϊόντων στα επιμέρους τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες που παρέχουν οι τραπεζικοί οργανισμοί. Λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε προϊόντος και το βαθμό εναλλαξιμότητας μεταξύ των πιο πάνω προϊόντων, θεωρούμε ότι τα διάφορα τραπεζικά προϊόντα, της κάθε κατηγορίας υπηρεσιών, retail, corporate και financial services, όπως αναλύονται πιο πάνω, συνιστούν ξεχωριστές αγορές προϊόντων.

## 5.2 Γεωγραφική Αγορά

Βάσει της ανακοίνωσης<sup>11</sup> της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για καθορισμό της σχετικής αγοράς, η σχετική γεωγραφική αγορά καθορίζεται ως εξής:

*«The relevant geographic market comprises the area in which the undertakings concerned are involved in the supply and demand of products or services, in which the conditions of competition are sufficiently homogeneous and which can be distinguished from neighbouring areas because the conditions of competition are appreciably different in those areas».*

Όπως αναφέρεται πιο πάνω, όλοι οι τραπεζικοί οργανισμοί στην Κύπρο διαθέτουν ένα ευρύ δίκτυο καταστημάτων το οποίο επεκτείνεται σε όλη την Κύπρο. Κάθε πελάτης μπορεί να χρησιμοποιεί οποιοδήποτε παράρτημα επιθυμεί ανεξαρτήτως του που κατοικεί. Περαιτέρω, οι αναβαθμίσεις στον τρόπο παροχής των τραπεζικών υπηρεσιών (μέσω τηλεφώνου και διαδικτύου) δίδουν τη δυνατότητα σε κάποια εταιρεία ή καταναλωτή, να διεξάγει τις δραστηριότητες του χωρίς να καθίσταται αναγκαία η ύπαρξη υποκαταστήματος της τράπεζας που συνεργάζεται κοντά στο χώρο εργασίας ή κατοικίας του. Ως εκ τούτου, η γεωγραφική αγορά σε αυτήν την περίπτωση αφορά όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας.

## 6. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Κατά τη συνεδρία της ΕΠΑ στις 23 Ιουλίου 2003, η ΕΠΑ αφού μελέτησε το σχετικό σημείωμα της Υπηρεσίας καθώς και όλο το υλικό, έγγραφα και πληροφορίες που περισυνέλεξε η Υπηρεσία κατά τις επί τόπου έρευνες, τις απαντήσεις στα σχετικά ερωτηματολόγια της Υπηρεσίας και τις πληροφορίες που δόθηκαν από πλευράς των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, αλλά και όλων των λοιπών εγγράφων και πληροφοριών που περιέχονται στο σχετικό φάκελο της υπόθεσης, ομόφωνα διαπίστωσε ότι, εκ πρώτης όψεως, υπάρχει παράβαση του άρθρου 4(1)(α) και (β), καθώς και του άρθρου 24(4) του Νόμου από πλευράς των εμπλεκόμενων τραπεζών. Ακολούθως η ΕΠΑ

---

<sup>11</sup> OJ C 372 ημ. 9/12/1997

εξουσιοδότησε την Υπηρεσία όπως ετοιμάσει και επίδοση στις εμπλεκόμενες τράπεζες τις σχετικές Εκθέσεις Αιτιάσεων. Αρχικά επιδόθηκαν Εκθέσεις Αιτιάσεων σε όλα τα τραπεζικά ιδρύματα της Κύπρου.

Στη συνέχεια δόθηκε στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις λογικό χρονικό περιθώριο για να τοποθετηθούν επί των αιτιάσεων που υποβλήθηκαν εναντίον τους, καθώς επίσης και για να εγείρουν προδικαστικές ενστάσεις που θα είχαν.

Κατά τη συνεδρία της ΕΠΑ στις 21 Οκτωβρίου 2003, η ΕΠΑ, αφού εξέτασε τις ενστάσεις που ηγέρθησαν και την όλη επιχειρηματολογία των συνηγόρων των εμπλεκόμενων τραπεζών, εξέδωσε ενδιάμεση απόφαση στην οποία μεταξύ άλλων, αποφάσισε την απαλλαγή της Άλφα Τράπεζας Λτδ, Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (Κύπρου) Λτδ, Arab Bank PLC, Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος (Κύπρου) Λτδ, Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας Λτδ και Universal Bank Ltd. Περαιτέρω, με βάση την πιο πάνω ενδιάμεση απόφαση, η ΕΠΑ έδωσε οδηγίες για την κατάρτιση και επίδοση τροποποιημένης Έκθεσης Αιτιάσεων προς την Τράπεζα Κύπρου Λτδ, Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα Λτδ και Ελληνική Τράπεζα Λτδ.

## **7. ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΕΚΘΕΣΗ ΑΙΤΙΑΣΕΩΝ**

Η τροποποιημένη έκθεση αιτιάσεων (21/10/2003) προς τις εμπλεκόμενες τράπεζες αφορούσε τρεις παραβάσεις του άρθρου 4(1)(α) και (β) του Νόμου και μία παράβαση του άρθρου 24(4) του Νόμου.

Συγκεκριμένα οι παραβάσεις του άρθρου 4(1) (α) και (β) αφορούσαν:

1. σύμπραξη μεταξύ της Τράπεζας Κύπρου Λτδ, Λαϊκής Κυπριακής Τράπεζας Λτδ και Ελληνικής Τράπεζας Λτδ για τον καθορισμό και/ή την ομοιόμορφη τροποποίηση των επιτοκίων για τις υπηρεσίες ενοικιαγοράς – leasing, που είχε

ως αντικείμενο και/ή ως αποτέλεσμα την παρακώλυση, νόθευση ή περιορισμό του ανταγωνισμού, κατά την περίοδο 4 Νοεμβρίου 2001 έως 31 Δεκεμβρίου 2002.

2. σύμπραξη μεταξύ της Τράπεζας Κύπρου Λτδ, Λαϊκής Κυπριακής Τράπεζας Λτδ και Ελληνικής Τράπεζας Λτδ για τον καθορισμό και/ή την ομοιόμορφη τροποποίηση των επιτοκίων των πιστωτικών καρτών που είχε ως αντικείμενο και/ή ως αποτέλεσμα την παρακώλυση, νόθευση ή περιορισμό του ανταγωνισμού, κατά την περίοδο 1 Οκτωβρίου 2001 έως 31 Δεκεμβρίου 2002.
3. σύμπραξη μεταξύ της Τράπεζας Κύπρου Λτδ, Λαϊκής Κυπριακής Τράπεζας Λτδ και Ελληνικής Τράπεζας Λτδ για την παράλληλη τροποποίηση και/ή τρόπου ενέργειας και/ή καθορισμού των επιτοκίων εμπρόθεσμων καταθέσεων και/ή καταθέσεων υπό προειδοποίηση, που είχε ως αντικείμενο και/ή ως αποτέλεσμα την παρακώλυση, νόθευση ή περιορισμό του ανταγωνισμού, κατά την περίοδο 15 Φεβρουαρίου 2002 έως 31 Δεκεμβρίου 2002.

Η παράβαση του άρθρου 24(4) αφορά την εκ προθέσεως ή εξ αμελείας παροχή ανακριβών ή παραπλανητικών πληροφοριών από την Τράπεζα Κύπρου Λτδ, Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα Λτδ και Ελληνική Τράπεζα Λτδ, σε ερώτημα της Επιτροπής, κατά πόσο έγιναν οποιεσδήποτε επαφές και/ή συνεννοήσεις με άλλη ή άλλες εμπορικές τράπεζες με σκοπό τον καθορισμό των επιτοκίων καταθέσεων και δανεισμού ή και άλλων χρεώσεων. Οι εμπλεκόμενες τράπεζες απάντησαν αναφορικά με τα πιο πάνω ότι, ουδέποτε είχαν οποιαδήποτε επαφή ή συνεννόηση με οποιαδήποτε τράπεζα με σκοπό τον καθορισμό των επιτοκίων καταθέσεων, δανεισμού ή και άλλων χρεώσεων.

## **8. ΘΕΣΕΙΣ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ**

Κατά τη συνεδρία της ΕΠΑ στις 22 Ιουνίου 2004, η Τράπεζα Κύπρου Λτδ, η Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα Λτδ και η Ελληνική Τράπεζα Λτδ κλήθηκαν να τοποθετηθούν επί των αιτιάσεων που διατυπώνονται εναντίον τους στην τροποποιημένη έκθεση

αιτιάσεων αναφορικά με τις παραβάσεις των άρθρων 4 (1)(α) και (β) του Νόμου και 24(4) του Νόμου.

Κατά την πιο πάνω συνεδρία, οι ευπαίδευτοι συνήγοροι των εμπλεκόμενων τραπεζών, χωρίς να εγείρουν οποιαδήποτε ένσταση στις αιτιάσεις που διατυπώνονται εναντίον τους αναφορικά με τις παραβάσεις του άρθρου 4(1) του Νόμου, προέβηκαν σε αναλυτικές δηλώσεις και τοποθετήσεις αναφορικά με τις υπό εξέταση παραβάσεις.

Οι ευπαίδευτοι συνήγοροι των τραπεζών, παρά το ότι δεν παραδέχθηκαν άμεσα παράβαση των προνοιών του άρθρου 4(1) του Νόμου, εντούτοις δεν αμφισβήτησαν τα γεγονότα όπως παρουσιάζονται στην τροποποιημένη Έκθεση Αιτιάσεων και τα Παραρτήματα αυτής, όπως η έκθεση της Υπηρεσίας, τα έγγραφα που περισυνέλεξε η Υπηρεσία κατά τις επί τόπου έρευνες στα γραφεία των εμπλεκόμενων τραπεζών και οι ανακοινώσεις των τραπεζών στον ημερήσιο τύπο.

Στη συνέχεια οι συνήγοροι των τραπεζών δήλωσαν ενώπιον της Επιτροπής ότι έγιναν διάφορες συνεννοήσεις και διαβουλεύσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων τραπεζών, οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4(1), που σκοπό είχαν όχι τον καθορισμό των τιμών αλλά την αποφυγή πολέμου τιμών (price war) και την αποφυγή κλυδωνισμών κατά τη μετάβαση στο ελευθεροποιημένο σύστημα καθορισμού επιτοκίων. Παρά το ότι η πρόθεση των εμπλεκόμενων τραπεζών κατά τις εν λόγω επαφές και/ή συνεννοήσεις δεν ήταν η νόθευση του ανταγωνισμού, εντούτοις υπήρχε πάντοτε το ενδεχόμενο να γίνει κάποιο λάθος με το οποίο οι εν λόγω διαβουλεύσεις να εκφύγουν από την κατηγορία του νόμιμου. Συγκεκριμένα, όπως ισχυρίζονται οι ευπαίδευτοι συνήγοροι των εμπλεκόμενων τραπεζών, η συμπεριφορά των τραπεζών ήταν προϊόν αμέλειας και όχι συνειδητής ή εκ προθέσεως ενέργειας μεταξύ τους. Ουδέποτε υπήρξε οποιαδήποτε πρόθεση από πλευράς των τραπεζών για περιορισμό του ανταγωνισμού.

Περαιτέρω, οι συνήγοροι των τραπεζών ανέφεραν ότι οι διαβουλεύσεις και/ή συνεννοήσεις που έγιναν ήταν μικρής χρονικής διάρκειας και έλαβαν χώρα κατά το διάστημα μετάβασης από το ελεγχόμενο στο ελευθεροποιημένο σύστημα καθορισμού επιτοκίων. Όπως αναφέρθηκε, απώτερος σκοπός ήταν η ομαλή μετάβαση στο νέο αυτό ελευθεροποιημένο σύστημα καθορισμού επιτοκίων. Επιπρόσθετα με τα πιο

πάνω, αναφέρθηκε ότι οποιεσδήποτε συνεννοήσεις είχαν γίνει μεταξύ τους στο παρελθόν, έχουν πλέον τερματισθεί.

Από πλευράς της η Ελληνική Τράπεζα Λτδ, δήλωσε ενώπιον της Επιτροπής ότι η ίδια, παρά το ότι έλαβε μέρος στις εν λόγω συνεννοήσεις, εντούτοις δεν είχε καμία πρωτοβουλία κατά τις εν λόγω συνεννοήσεις. Επίσης, επισημάνθηκε ότι μεταξύ των τριών εμπλεκόμενων τραπεζών, η εν λόγω τράπεζα είναι η πιο μικρή σε μέγεθος, και ως εκ τούτου, ανάλογος ήταν και ο επηρεασμός, εάν υπήρχε, του ανταγωνισμού από μέρους της.

Σε σχέση με την παράβαση του άρθρου 24(4) του Νόμου, οι συνήγοροι των εμπλεκόμενων τραπεζών, επιχειρηματολογώντας ισχυρίστηκαν ότι θα πρέπει να απορριφθεί η εν λόγω παράβαση καθότι από τα στοιχεία ενώπιον της ΕΠΑ, δεν στοιχειοθετείται τέτοια παράβαση. Για την εν λόγω παράβαση, οι συνήγοροι των εμπλεκόμενων τραπεζών ανέφεραν ότι το ερώτημα που τέθηκε, αφορούσε επαφές και/ή συνεννοήσεις με σκοπό τον καθορισμό επιτοκίων και/ή άλλων χρεώσεων. Οι οποιεσδήποτε συνεννοήσεις που έγιναν όμως δεν αφορούσαν ή είχαν ως σκοπό τον καθορισμό επιτοκίων και/ή χρεώσεων, και ως εκ τούτου οι απαντήσεις τους στο ερώτημα της Επιτροπής, δεν ήταν ούτε ανακριβείς ούτε παραπλανητικές.

## **9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ**

Μετά τις τοποθετήσεις των ευπαιδευτων συνηγόρων των εμπλεκόμενων τραπεζών, η Επιτροπή απεσύρθη για να αποφασίσει αν και κατά πόσο, με βάση τα ενώπιον της στοιχεία και τις τελευταίες τοποθετήσεις των συνηγόρων των τραπεζών, διεπράχθη οποιαδήποτε παράβαση των προνοιών της σχετικής νομοθεσίας. Μετά από μελέτη και συζήτηση μεταξύ των μελών της ΕΠΑ, ομόφωνα αποφασίσθηκε ότι οι εμπλεκόμενες τράπεζες με την όλη συμπεριφορά και ενέργειες τους κατά το επίδικο χρονικό διάστημα, παραβίασαν τις πρόνοιες του άρθρου 4(1)(α) & (β) του Νόμου όπως εκτίθενται στην τροποποιημένη Έκθεση Αιτιάσεων ημερομηνίας 21/10/2003 παράγραφος 1(A), (B) και (Γ).

Σε σχέση με την παράγραφο (2) της Έκθεσης Αιτιάσεων, η οποία αφορά παράβαση του άρθρου 24(4) του Νόμου, η Επιτροπή ομόφωνα αποδέχθηκε την θέση των



συνηγόρων των εμπλεκόμενων τραπεζών και έτσι οι αιτιάσεις αναφορικά με την εν λόγω παράβαση απορρίπτονται και οι εμπλεκόμενες τράπεζες απαλλάσσονται.

Στη συνέχεια η Επιτροπή ανακοίνωσε την πιο πάνω απόφαση της στους συνηγόρους των τραπεζών και ζήτησε από αυτούς αν έχουν να προσθέσουν ο,τιδήποτε για σκοπούς επιβολής και μετριασμού της ποινής. Όλοι δήλωσαν ενώπιον της Επιτροπής ότι, τα όσα είχαν λεχθεί από μέρους τους πριν την έκδοση της απόφασης, ισχύουν και για σκοπούς επιβολής και μετριασμού της ποινής και κάλεσαν την Επιτροπή όπως τα λάβει σοβαρά υπόψη.

Η Επιτροπή ομόφωνα αποφάσισε, ότι το ενδεδειγμένο διοικητικό μέτρο για τις πιο πάνω παραβάσεις είναι η επιβολή προστίμου. Για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, η Επιτροπή έλαβε υπόψη τα ακόλουθα:

(1) Οι εξουσίες της Επιτροπής επί διαπιστώσεως παραβάσεων των άρθρων 4 και/ή 6 του Νόμου καθορίζονται από το άρθρο 22 εδάφιο (3) του Νόμου, το οποίο αναφέρει μεταξύ άλλων, ότι η Επιτροπή έχει εξουσία να επιβάλει πρόστιμο ανερχόμενο, ανάλογα με τη βαρύτητα και τη διάρκεια της παράβασης, μέχρι το δέκα τοις εκατό των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης ή της ένωσης επιχειρήσεων, κατά το έτος μέσα στο οποίο συντελέστηκε η παράβαση ή κατά το αμέσως προηγούμενο της παράβασης έτος.

(2) Κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου και/ή άλλων κυρώσεων που προβλέπει το πιο πάνω άρθρο, η Επιτροπή οφείλει να λάβει υπόψη της, πέραν των γεγονότων που στοιχειοθετούν την υπόθεση, το γενικότερο πλαίσιο εντός του οποίου διαπράχθηκε η παράβαση, τις συνθήκες της αγοράς, καθώς επίσης και τη χρονική διάρκεια της εν λόγω παράβασης. Περαιτέρω, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ο συγκεκριμένος ρόλος της κάθε μιας εμπλεκόμενης επιχείρησης στην παράβαση, καθώς και η οικονομική δυνατότητα της κάθε μιας να νοθεύσει σημαντικά τον ανταγωνισμό.

(3) Οι εμπλεκόμενες τράπεζες μέσω συνεννοήσεων και/ή εναρμονισμένων πρακτικών προκαθόρισαν την επιχειρηματική τους συμπεριφορά στην αγορά και με αυτόν τον τρόπο, απέφυγαν ή τουλάχιστον περιόρισαν σημαντικά οποιαδήποτε

αβεβαιότητα τους ως προς την ανταγωνιστική στάση των άλλων σημαντικών παραγόντων στην αγορά.

(4) Από τα στοιχεία ενώπιον της Επιτροπής, διαφαίνεται με σαφήνεια ότι, τα πλείστα των όσων είχαν συμφωνηθεί κατά τις πιο πάνω συνεννοήσεις μεταξύ των τραπεζών, εφαρμόστηκαν κατά τον ουσιώδη χρόνο που διαπράχθηκε η παράβαση.

(5) Όπως ανέφεραν οι ευπαίδευτοι συνήγοροι των τριών τραπεζών, έγιναν επαφές και συνεννοήσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων τραπεζών οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4(1). Από τα πρακτικά και έγγραφα που περισυνέλεξε η Υπηρεσία κατά τις επί τόπου έρευνες, τα οποία δεν αμφισβητήθηκαν, προκύπτει ξεκάθαρα ότι οι εν λόγω συνεννοήσεις αποσκοπούσαν στον καθορισμό των επιτοκίων μεταξύ των εμπλεκόμενων τραπεζών.

(6) Λόγω του ότι η «τιμή» κάποιου προϊόντος ή υπηρεσίας, αποτελεί το κρισιμότερο μέσο καθορισμού του ανταγωνισμού, οι κάθε μορφής ρυθμίσεις και/ή συνεννοήσεις που σκοπό έχουν την αποφυγή του ανταγωνισμού, ή όπως σωστά αναφέρθηκε από τον ευπαίδευτο συνήγορο της Τράπεζας Κύπρου Λτδ την αποφυγή ενός πολέμου τιμών, θεωρούνται ως εκ της φύσεως τους, ως μέτρα περιοριστικά του ανταγωνισμού<sup>12</sup>. Ως εκ τούτου, η σύμπραξη μεταξύ των τριών τραπεζών, είχε ως αντικείμενο ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού.

(7) Κατά την άποψη της Επιτροπής, είναι βέβαιο ότι οι συνεννοήσεις και/ή οι διαβουλεύσεις είχαν επιπτώσεις στην αγορά, όμως δεν είναι δυνατό, ούτε όμως και απαραίτητο να προσδιορισθούν με ακρίβεια οι εν λόγω επιπτώσεις, δηλαδή να προσδιορισθούν τα εν λόγω επιτόκια που θα προσέφεραν οι εμπλεκόμενες τράπεζες σε περίπτωση που καθόριζαν τη στάση τους στην αγορά αυτόβουλα και χωρίς αλληλεξαρτήσεις, υπό συνθήκες υγιή ανταγωνισμού.

(8) Καθοριστικής σημασίας είναι το γεγονός ότι οι εμπλεκόμενες τράπεζες δεν έφεραν ένσταση στις αιτιάσεις που διατυπώνονται εναντίον τους αναφορικά με παραβάσεις του άρθρου 4(1) του Νόμου στην τροποποιημένη έκθεση αιτιάσεων.

---

<sup>12</sup> Case 41/69 ACF Chemiefarma v Commission [1970] ECR 661 at 696; Cases 43 & 63/82 VBVB v VBVB

Επιπλέον, υπήρχε άμεση ανταπόκριση και συνεργασία από πλευράς των εμπλεκόμενων τραπεζών και των συνηγόρων τους καθ'όλη τη διάρκεια της έρευνας και της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής, το οποίο βοήθησε στη γρήγορη αποπεράτωση της υπό εξέταση υπόθεσης.

(9) Η κατάσταση που επικρατούσε στον τραπεζικό κλάδο κατά τον ουσιώδη χρόνο, είναι άκρως σημαντική για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου που θα επιβληθεί για τις υπό εξέταση παραβάσεις. Η δυσχερής οικονομική κατάσταση στην οποία περιήλθε ο τραπεζικός τομέας μετά το 2000, λόγω της κατακόρυφης πτώσης του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου («ΧΑΚ») και της μείωσης της επενδυτικής δραστηριότητας, προκάλεσαν σοβαρά προβλήματα στον τραπεζικό τομέα. Οι αποπληρωμές των δανείων που είχαν ήδη δοθεί, και ειδικότερα αυτών για επενδυτικούς σκοπούς, επέφεραν σημαντικές απώλειες για τις τράπεζες, ειδικότερα δε στις περιπτώσεις όπου οι εξασφαλίσεις των εν λόγω δανείων ήταν μετοχές και άλλες κινητές αξίες οι οποίες επηρεάστηκαν δυσμενώς από την πτώση στο ΧΑΚ.

(10) Από την 1/1/2001, το τραπεζικό σύστημα φιλελευθεροποιήθηκε με την κατάργηση της νομοθεσίας που προέβλεπε τον καθορισμό του ανωτάτου επιτοκίου. Οι τράπεζες έπρεπε να μεταβούν από ένα πλαίσιο όπου η επιχειρηματική τους πολιτική περιοριζόταν από τις διατάξεις της εν λόγω νομοθεσίας, σε ένα νέο σύστημα ελεύθερου καθορισμού των επιτοκίων και την προσαρμογή της επιχειρηματικής τους πολιτικής στα πλαίσια του ελεύθερου ανταγωνισμού. Αυτό ήταν μια μεγάλη καινοτομία για τις εμπλεκόμενες τράπεζες, οι οποίες συνήθισαν να λειτουργούν σε προκαθορισμένα πλαίσια για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα. Είναι γεγονός ότι, κατά τη μετάβαση μιας αγοράς από ένα ρυθμιζόμενο πλαίσιο στην φιλελευθεροποίηση, οι κανόνες του ανταγωνισμού δεν μπορούν να λειτουργήσουν άμεσα και κάτω από υγιείς συνθήκες, λόγω των στρεβλώσεων που επικρατούν στη σχετική αγορά και οι οποίες κληρονομούνται από το μακροχρόνια ρυθμιζόμενο περιβάλλον.

(11) Τα ακαθάριστα έσοδα της κάθε εμπλεκόμενης τράπεζας κατά το 2002 έχουν ως εξής:

**ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ - ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ**

	ΜΕΡΙΔΙΟ ΑΓΟΡΑΣ (%)	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ		
		ΚΥΠΡΟΣ	ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ	ΣΥΝΟΛΟ
		2002	2002	2002
		£ '000	£ '000	£ '000
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ	[...]	396.754	209.533	606.287
ΛΑΙΚΗ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΤΔ	[...]	251.161	86.027	337.188
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΤΔ	[...]	134.371	24.792	159.163
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>		<b>782.286</b>	<b>320.352</b>	<b>1.102.638</b>

\* Πηγή: Ετήσιες Εκθέσεις 2002

Η Επιτροπή, αφού έλαβε υπόψη την όλη επιχειρηματολογία που αναπτύχθηκε ενώπιον της από τους νομικούς συμβούλους των εμπλεκομένων τραπεζών, αλλά και από τα όσα αναφέρονται πιο πάνω, αποφάσισε τα ακόλουθα:

1. Την απαλλαγή της Τράπεζας Κύπρου Λτδ, Λαϊκής Κυπριακής Τράπεζα Λτδ και Ελληνικής Τράπεζας Λτδ αναφορικά με την παράβαση του άρθρου 24(4) του Νόμου, όπως αυτή διατυπώνεται στην παράγραφο (2) της τροποποιημένης Έκθεσης Αιτιάσεων ημερομηνίας 21/10/2003.
2. Τον άμεσο τερματισμό όλων των υπό εξέταση παραβάσεων του άρθρου 4(1) του Νόμου, όπως αυτές διατυπώνονται στην τροποποιημένη έκθεση αιτιάσεων ημερομηνίας 21/10/2003, από την Τράπεζα Κύπρου Λτδ, Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα Λτδ και Ελληνική Τράπεζα Λτδ και την αποφυγή επανάληψης τους στο μέλλον,
3. Την έκδοση διατάγματος με το οποίο ανά πάσα στιγμή η Επιτροπή, μέσω της Υπηρεσίας της, θα μπορεί να ζητεί στοιχεία και πληροφορίες από τις

εμπλεκόμενες τράπεζες για να διαπιστώνει αν και κατά πόσο οι εμπλεκόμενες τράπεζες συμμορφώνονται με τις πρόνοιες της σχετικής νομοθεσίας.

4. Την επιβολή προστίμου στην κάθε εμπλεκόμενη τράπεζα για τις παραβάσεις του άρθρου 4(1) του Νόμου, όπως αυτές διατυπώνονται στην τροποποιημένη έκθεση αιτιάσεων ημερομηνίας 21/10/2003 , ήτοι:

<b>Τράπεζα Κύπρου Λτδ</b>	<b>ΛΚ 2.475.000</b>
<b>Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα Λτδ</b>	<b>ΛΚ 1.695.000</b>
<b>Ελληνική Κυπριακή Τράπεζα Λτδ</b>	<b><u>ΛΚ 830.000</u></b>
<b>ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΡΟΣΤΙΜΟ</b>	<b>ΛΚ 5.000.000</b>

Χριστόδουλος Τσέλεπος  
Πρόεδρος Επιτροπής  
Προστασίας του Ανταγωνισμού